

livkaste globine, veliko izmed njih se jih združuje s podzemeljskimi votlinami. Ako dežuje, se dež po teh odprtinah izgubi, in za seboj v globočino vzame prst, ktera se nahaja še po površji.

V teh globinah se nabira voda, ktera združena s studenci in potoki večidel podzemeljsko odteče, kakor, na primer, Pivka.

Kras je toraj veči del sub, tudi po stanovitnem deževanju.

Ta lastnost kraških tál nam pa razjasnuje še drugo prikazen. V marsikteri onih livkastih globin, ktere nimajo odprtin ali razpoklin, se nabira z viših delov oplaknjena prst, ktera daje ne samo gozdnim rastlinam rodovitni stan, ampak tudi sadnemu drevju in žitu. To so oaze ali zelenice Krasa. Taka rodovitna mesta obdaja Krašovec s kameneno ograjo, ktera se zovejo potem „ograde“. Po tacih krajih se najde deloma tudi izvrsten gozdni zárod, in tak zárod je živa priča lepše minulosti našega Krasa, — živ opomin je Bogá, kateri nam pravi: Varujte gozda! Gozd je od nekdanj prijatelj človeški, gozd je varh rodovitnosti zemlje.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančić.

Čeravno se dandanašnji poduk in odgoja gluhonemov, to je onih nesrečnih ljudi, ki so gluhi in pa mutasti, materijalno iz javnih zalogov podpirata, te žrtve vendar ne morejo zadostovati niti gledé števila javnih odgojilnic niti gledé vspeha pri podučevanju. Število gluhonemov je žalibog veliko; njihove pomanjkljivosti tirjajo poseben poduk, kterege v svojem rojstnem kraji navadno ne morejo imeti; njihovci so pa redkokrat v stanu plačevati stroške, ki jih vzrokuje večletna odgoja na tujem kraji. Te okoliščine so vzrok, da ne zdajo tudi veliki pripomočki in da en del teh nesrečnežev še zmeraj ne more dobiti prostora v njim namenjenih zavodih.

Obžalovanja vredno je, če zanemarja polnočutni otrok šolski poduk — a brezi dvombe je stokrat žalostniše, če gluhomutec neodrejen ostane. Dovolj bode nam premisliti, da neodgojen gluhomutec ne pride do spoznanja najvažnejših verskih resnic, ki jih polnočutni otrok lahko dobiva že v rednem družinskem življenji, pri kristijanskem nauku, pridigi itd. in jih je tudi velik del človeštva v starem in novem času v istini dobival in jih še vedno dobiva. Zavod gluhonemov pa nima samo te naloge, on mora nadomestovati ljudsko šolo popolnoma, in v tem obstoji važnost njegova. Ako pa je gluhonemnica zrejcem svojim stvar tako potrebna, njihov blagoslov za čas in večnost: kako niso obžalovanja vredni oni, ki se pri enacih pravicah na sočutje in pomoč vendar morejo zavriniti, — ker v odgojilnici za-nje prostora ni!

Ker je za podučevanje gluhonemov čas navadno prekratko odmerjen, sklenil sem podati načrt, po kterem naj bi se gluhomutci pripravljali že v ljudski šoli za sprejem v kako odgojilnico. Pred vsem pa hočem govoriti o gluhonemosti, njenih vzrokih in nasledkih in nekaj o naravni omiki.

Prvo poglavje.

0 gluhonemosti, njenih vzrokih in nasledkih.

1. O gluhosti in njenih vzrokih.

§. 1. Gluhoném ne sliši in ne govori. Gluh je on, ki prav nič ne sliši, ali pa tako malo, da ne more sli-

šati glasno govorečega soseda. Gluhost je kakošenkrat prirojena, večkrat ogluší pa človek po rojstvu svojem, in sicer že v prvih letih življenja. Pri prirojenej gluhosti je opombe vredna resnica, da so nektare družine, ki štejejo po dva, tri in tudi več že pri rojstvu gluhih otrok — kakošenkrat samo stariše ali samo mlajše otroke, tu vse dečke, tam vse deklice; v kacih družinah štejemo celó več rodov z otroci, ki so že pri rojstvu gluhi, težkoslišiči, in tako se zdi, da gluhost prehaja od očeta na sina. Razjasnilo te tako čudne, kakor žalostne prikazni, nam so zdravniki še na dolgu.

Po rojstvu ogluší človek zaradi kacega mehničnega vdarka ali zaradi bolezni. Močen pretres s sunom ali padom, nesrečen vdarek na glavo, posebno v letih prvega razvoja, nas znajo oglušiti. Ker so pa bitni, notranji deli slišal skriti v prostorih tako zvane skalnate kosti, so take nesreče, hvala Bogu! jako redke. Strašneje nasledke imajo v tem obziru premnoge otročje bolezni, na pr. osepnice, škarlatna vročica, koze, zvijavice, vnetje možganov in posebno tudi železni otoki (škrofelni); zaradi ene ali druge omenjenih bolezni je veči del gluhonemov oglušelo.

§. 2. Zdaj si tudi lahko razlagamo, zakaj je tako ogromno število gluhonemov — rekel bi skoro vsi — ubozih starišev. Snažnost života in obleke, v vsacem obziru primerna hrana ovirajo one bolezni in jih polajšujejo, ako so se prikazale, ko je nesnažnost in slaba življava pospešujete in vekšate. Dalje so nektare omenjenih bolezni le zato nevarne, ker se prerade vmaknejo na notranje dele in potem žalibog dovoljkrat nevarne postanejo slišalom; ta nevarnost se povsod pokaže, kjer se bolnikom preslabo streže. Druge, kakor koze, zvijavice, vnetje možganov se dadó po hitri zdravnikovi pomoči že v začetku zatreti, ali če ne več, se njihovi škodljivosti vsaj moč odvzame. Žlezni otoki poslednjič so, ne gledé na prirojeno pokvarjenost sokov, navadni nasledek nezadostljivega prehranjevanja, na pr. čezmerno, skoro edino vživanje krompirja. Pretehtajoče vse to in ob enem resničen, deloma neogibljev stan revniših družin, nas ne more osupniti, da nahajamo gluhost v krogih nižega ljudstva v takem številu.

(Dalje prihodnjič.)

Telovadno in boriteljsko imenoslovje.

Sestavil Ivan Z. Vesely, načelnik „Sokola“ ljubljanskega.

(Dalje.)

K.

Kammgriff, prijem z dlanjo.	Kehre in den Stand auf dem
Kammhieb, sek notranji.	Pferde, okret v stojo na
Kamlage, polaga dlani.	konji.
Kampf, boj.	Kehrschwung, okretno vihtenje.
Kampfbewegung, gibanje pri	Kehrseite, rob.
boji.	Kehrwende, okret zadej.
Kämpfen, bojevati se.	Kehrwendeaufsitzen, okret z
Kämpfer, bojevalec.	obrto zadej.
Kampfstellung, vstop pri borbi.	Kernwurf, ravni met.
Katzendreh sprung, mačji skok	Kibitzgang, pribja hoja.
z obratom.	Kibitzlauf, pribji tek.
Katzenriensprung, mačji ve-	Klappen, klopotati.
leskok.	Kletterbaum, plezalno drevo.
Katzensprung, mačji skok.	Klettergerüst, plezála.
Kegeldrehung, koželjasti obrat.	Klettermast, jadrana za ple-
Kehre, okret.	zanje.
Kehrsitzen, okretni odsed.	Klettern, plezati.
Kehraufsitzen, okretni opičji	Kletterschluss, plezalni sklep.
skok.	Kletterstange, plezalice.
Kehraufsitzen, okretni nased.	Klettertau, plezalna verv.
Kehre mit Drehung, okret z	Klimmen, popenjati se.
obratom.	Klinge, rez.

Čbelarjem

se daje na znanje, da tudi letos kakor lani se dobijo v štacuni Mih. Pakičevi v Ljubljani poleg mosta po Dzierzonovem panji nekoliko prenareseni, zelo hvaljeni panjovi.

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančič.

(Dalje.)

2. Gluhonem je nem, ker je gluhi.

§. 3. Nemost, ki izvira kakošenkrat iz slaboumnosti, kakošenkrat tudi iz skaženih govoril, je pri gluhonemih edino le nasledek gluhosti. Kajti akoravno sta človeku prirojena zmožnost in nagon do govorjenja, vendar se jezik človeški razvije le pod uplivom govorečega okrožja. Dete ne zna govoriti samo ob sebi; ono sliši govoriti stariše in brate in sestre, in posnemaje, kar je slišalo, se počasi tudi samo govoriti navadi. Vkljenjeno na tak način tako rekoč v zrak govorjenja, sope z zrakom govor v se; in kakor mu je zrak potreben, da prehrani telesno življenje, tako potrebno mu je govoreče okrožje za razvoj človeškega jezika. Ako je postavimo izpod tacega upliva, je na priliko osamljeno, ne more se jezika navaditi. Tak je tedaj položaj onih, ki ne slišijo že od rojstva ali od prve mladosti. Kajti, čeravno živé sredi družih ljudi, so gledé jezikovega razvoja zaradi pomanjkljivosti slišal vendar v položaji popolnoma osamljenega. Govorimo v njihovej nazočnosti, govorimo njim, pa oni ne slišijo, kajti pot je njim zaprta, po ktere hodi jezik k duši. In ker se človek, kakor je bilo že rečeno, jezik s posnemanjem uči, neslišičemu pa izgleda za posnemanje manjka, zato je — ako takim po kaki drugi poti ne pomoremo — nemost njihova neogibljiva osoda.

§. 4. Jezika pa nimajo — ne samo gluhorojeni in taki, ki oglušé pred prvim jezikovim razvojem; onemé tudi otroci, ki sluh zgubé v petem ali šestem letu starosti, ki so tedaj skozi več let že govorili. Po izgubi sluha govori tak otrok v prvem času še razumljivo in skladno; precej se pa stavki zmešajo, izgovarjanje posamesnih besed postaja od dne do dne nepopolniše in pomanjkljiviše, dokler se pozneje nič več razumeti ne more, in otrok popusti na zadnje vsako poskušnjo govora — onemel je. To vse se navadno vrši v manj ko enem četrtletji — k največi žalosti starišev, ki so poprej tožili zastran izgube sluha pri njihovem otroku, zdaj pa vidijo, kako se jim pred očmi izgublja tudi njegov govor, nezmožni — odvrniti te nove nesreče. Da po oglušenji do tega priti mora, stariši ne razumejo, in vendar ne more v nobenem tacem primerljeji nikdar drugače biti. To žalostno skušnjo nahajamo vselej in povsod; ume se tudi samo ob sebi. Ona ima isti vzrok, kakor nemost gluhorojenih. Ker se naš jezik ne dá drugače naučiti, ako ne s posnemanjem, tedaj je izgled, ki se ima posnemati, tako dolgo potreben, dokler si jezik popolnoma osvojimo; če se izgled pred časom odvzame, se tudi jezik ne more zdržati, ker mu manjka potrebne samostalnosti in neodvisnosti. Odrasli izgubijo sluh in ohranijo jezik, ker so že prestopili mejo posnemanja, jezik stoji na svojih nogah in ni več od sluha odvisen. Drugače je v otročjih letih. Govorjenje se je res že začelo, smemo reči: že precej napredovalo, tudi se že kaže neka samostalnost jezika; v

istini tiči pa vendar še vse v posnemanji, izgled se ne sme še po nikacem odstraniti, ker je jezik še vedno na sluh navezan. Naj se sluh izgubi, izgubi jezik svojo podporo, peša in v kratkem se tudi ta izgubi. Vse skušnje to potrjujejo. Oglušel otrok je en samkrat na tem, da zamore v kljub gluhosti svoj jezik ne le ohraniti, temoč še dalje izobrazevati; pa tudi ta edin izjemek nam priča o jezikovi nesamostalnosti v otročjih letih in o potrebi kake podpore. Ako se je otrok naučil brati, predno je oglušel, ima na tak način vez med glasom in pismenko, ki mu je sredstvo, da obdrži v spominu govorno besedo, in da jo v vsakej potrebi zopet vzbudi. Sicer nekaj trpi čistost izgovarjanja po izgubi popravljajočega sluha, pa jezik se z branjem ne le ohrani, temoč tudi dalje izobrazuje v formalnem in materijalnem obziru. Naj bi otrok tudi s trudom samo lahke, proste stavke bral, smejo se stariši že tolažiti. Oni morajo samo koj z neprenehljivo vsakdanjo vajo v branji začeti, in gotovi naj bodo, da so srečno odvrnili najžalostniše nasledek gluhosti; jezik ostane ohranjen, pismeno občenje brez zaprek. Ako se vajam v branji pridružijo pripravno vredjene vaje v branji z ustnic, mogoče je ohraniti tudi ustmeno govorjenje.

§. 5. Sicer pa ni treba misliti, da je vsak gluhonem gluhi kakor štor. Nekteri izmed njih slišijo zvočenje, uro biti, muziko, glas živine itd.; drugi razločujejo visoke in nizke glasove, še drugi spoznajo celó posamesne samoglasnike, ako se jim blizo ušesa še precej močno izgovoré. Da ostanejo nemi tudi ti, v kljub njihovim primerama dobrim slišalom, osupne marsikoga, pa treba je pomisliti, da jezik naš ni sestavljen le iz glasečih se, temoč tudi iz brezglasnih delov. Samoglasnice dadó jeziku življenje in gorkoto, tihniki pa mejijo in obrazijo besedo; jezik je lahko brezi glasú, kakor na pr. kedar tiho šepčemo, brezglasni element našega jezika je nositelj njenega bitja in tega ne smemo dotakniti se. Zato nas slišanje samoglasnikov proti nemosti ne more braniti; kdor tihnikov ne sliši, prišteva se brezpogojno gluhonemom, ker se po navadni poti ne more navaditi govoriti.

(Dalje prihodnjič.)

Domače zadeve.

* Slovenska pravoslavna predavanja še se — piše „Pravnik slov.“ — žalibog, akoravno je Njegovo veličestvo cesar bil 3600 fr. odločil že za tekoče učno leto za vseučilišče v Gradci, vendar še niso vresničila, ker nekteri tujci trdé, da so žaljeni, če se ravno samo taka drobtinica Slovincem dovoli. Slovensko vseučilišče v Ljubljani je pogoj dušnega napredka teh južnih pokrajin, o čegar osnovi se že na merodajnem mestu nasveti stavijo, akoravno se v Gradci ima novo poslopje zidati za nemško vseučilišče; vendar dokler se ta blaga misel ne uresniči, bi se morebiti našel kateri dobron učnjak, ki bi gledé na silno potrebo pravniškega slovenskega naraščaja ponavljati hotel nektere dejanske predmete sè slovenskimi pravoslovci na Dunaji in v Gradci v slovenskem jeziku, na priliko kazenski zakonik in red državljanske pravde, kakor tudi postopnik v neprepirnih rečéh. Sposobni strokovnjaki so na Dunaji gg. doktorji Dolenc, Napret, Pogačnik, v Gradci pa gg. doktorji vitez Lehman, Melé, Reddi in še morebiti kateri drugi. Akoravno se v mladih letih s čutji dela za domovino, pride vendar pozneje mrzla dôba hladnega vsakdanjega delovanja in navdušenje za dušni in telesni blagor naroda zgine, ako ni postavljeno na trdno podlago znanosti in

Če kaki njivi gnoja pomanjkuje, kaj boste počeli: Gnojili jo boste.

Golemu Krasu pomanjkuje gozda, toraj naj se mu zaredi gozd; pomanjkuje mu rodovitne prsti ali gnjilovice, Kras se pa drugače ne dá gnojiti, kakor z gozdom.

Tedaj je treba pogozditi ga, pa kako?

To je prevažno vprašanje!

(Dalje prihodnjič.)

Nova knjiga za kmetijstva.

Nemška knjiga gosp. P. N. Feuserja, dobro znane popotnega učitelja kmetijstva na Štajarskem, pod imenom „Lehrbuch der Landwirthschaft für das Volk“ je v novem 3. iztisu ravnokar prišla na Dunaji v knjigarnici Faesy-ovi in Frik-ovi na svetlo. Cena jej je 1 gold. 20 kr. Če kaka knjiga v kratkem času doživi 3 nove iztise, je to že samo po sebi dokaz, da je knjiga dobra. Zato nam je ni treba priporočati na dolgo in široko onim, ki nemški umejo in tedaj hvalevredno knjigo rabiti morejo.

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančič.

(Dalje.)

3. Prvi nasledki gluhosti.

§. 6. Vprašalo se je, kdo je nesrečniši: ali gluhomutec ali slepec?

Vprašajmo nju sama, tedaj bomo videli, da slepec gluhonema kaj obžaluje ter da ima svojo lastno osodo za veliko pretrpljivijo, ko najde gluhomutec osodo slepca strašno in bi ž njim ne hotel menjati; in v tem je najbolji odgovor na ono še precej leno vprašanje. Navadno se nam pa slepec bolj smili, kakor gluhonem, kar najdemo sicer prav naravno, ali po nikacem določljivo. Zdi se nam, da si slepec, ako ga samo površno opazujemo, nič ne more pomagati, kar je pri gluhonemu drugače: na telesu navadno močen, pri tem pa še surov in neotesan, je prej odurnega ko sočutje vzbujajočega obnašanja. Vrh tega se vsakteri veliko laže misli v stan slepca, kakor gluhomutca, ker je nesreča poslednjega taka, da jo moremo v celi njeni obširnosti le z umom razumeti, po zrelem premišljevanji. Zato hočemo sedaj iskati in opazovati nasledke gluhonemosti. Pred našimi očmi se nam bode potem razvila slika o stanu gluhonema, na kateri boste jasno naslikani kakošnost in velikost nesreče njegove in ki zna izpodbujati vsakterega, da po močéh pomaga ovirati takošno nesrečo in jo olajševati, kogar je že zadela.

§. 7. Neposrednji in prvi nasledek gluhosti je ta, da gluhemu človeku manjka vseh predočeb, ki si jih zajemamo mi po slišalih. Vsak izmed naših peterih čutov je vstvarjen za posebno vrsto čutenj, in noben čut ne dela čez meje njemu odmerjenega kroga, noben čut ne more družega nadomestiti. Kedar je tedaj popolnoma gluh rojen, si sè svojimi slišali nobene podobe vstvariti ni mogel in si je tudi ne bode mogel. Oni gluhonemi, ki so v prvih letih življenja slišali, potem pa oglušeli, ne izgubé sicer na enkrat do tedaj po slišalih nabranih podob, jih pa tudi ne ohranijo. Od začetka se poprej slišane še precej živo zavedajo; pa ta zavest že kmalo slabí, podobe postanejo temne in nedoločne, in posled-

njič od vsega nič več ne ostane. Podobe, vcepljene s pomočjo sluha v spomin naš, so popolnoma izginile, kakor nam izgine dežela, od ktere se oddaljujemo, postajajoča očesu zmeraj manjša in bolj in bolj zmešana, dokler poslednjič nič več ne razločujemo in podoba stopi iz obzora našega. Nekteri gluhonemi se ve da manj ali več slišijo ter si zamorejo po razmeri sluha tudi nekaj pojmov nabrati, pa opazovanje celó onih, ki samoglasnike slišijo, je zeló ozko in obsega le nekaj temnih in nedoločnih podob.

(Dalje prihodnjič.)

Telovadno in boriteljsko imenoslovje.

Sestavil Ivan Z. Vesely, načelnik „Sokola“ ljubljanskega.

(Dalje.)

L.

Längenaufsitzen, nased po dolgem.	Letzter, zadnji.
Lage, pologa.	Liegehangeln, veskati ležé.
Langer Hieb, mah.	Liegen, ležati.
Lange Kreisdeckung, dolgo kroglo kritje.	Liegestütz, opora v leži.
Legen die Hand, položiti roko.	Linie, črta.
Leiter, lestva.	Links schwenkt euch! na levo zasuk!
Leiterbaum, lestvenik.	Links um! na levo!

M.

Mass, mera, razstop.	Mithieb, sosek.
Massbrechen, razstop, lomiti.	Mitstoss, sobod.
Massnehmen, razstopiti se.	Mitstossen, sobosti.
Manchetten, naročki.	Mitte, središče, sreda.
Marsch, pohod.	Mittelmass, srednji razstop.
Maske, krinka.	Mittelpunkt, osredje.
Maskieren, ukriti se.	Mühle, obgon.
Matraze, žimnica.	Mühlaufschwung, vzlet z obgonom.
Mensur, razstop.	Muskel, mišica.
Messen, meriti.	
Mithauen, sosekati.	

(Dal. prih.)

Mitologične preiskave.

Primula veris.

Spisal Davorin Trstenjak.

V znamenje, kako so nekdej naši poganski predstariši na tenko opazovali vse prikazni prirode, kako jim je simbolizovala vsaka cvetka življenje v naturi, kaže cvetlica, ktero rastlinoslovci imenujejo primula veris ali acaulis.

Naj pa ta članek spodbuja vsakega rodoljuba, kateri med nepokvarjenim prostim ljudstvom živi, da pobira že močno zgublajoče se ostanke bajeslovnega zaklada.

Slovenec ima več imen za to cvetlico; vsako opominja na mitične nazore.

Veli se: trobentica. Že bistrourni J. Grimm je dokazal iz imen cvetic, da so si starodavni narodi mislili prihod spomladi kot veselo godbo, kot harmonijo — kot cinglanje in zvonjenje, in te nazore dalje razpeljava iz imena cvetlice „Schneeglöcklein“. Da so enaki nazori tudi vladali pri Slovenih, pričuje ime trobentica. Prvi ta glasnik spomladi zatrobi, in priroda se ozeleni, in na trobljenje trobentice vstane neskončno število cvetic in rožic iz zimskega spanja. Ker to cvetlico zbudi jarko spomladansko solnce, postala je ona atribut solnčnega boga, zato jo večkrat najdem na noriških spomenikih, na katerih je obražen solnčni bog, ali pa njegovi simboli.

V celjski okolici in sicer prebivalci rifniške gore jo imenujejo jagolnico (jagounco). V tem imenu tiči

Krasa iz zaklada nemško-slovenske državne polovice blizo 20.000 gold. dovolilo.

Podvizajmo se toraj take pomoči tudi za Notranjsko izprositi, kajti nam gré ista pravica kakor Primorskemu. Kmetijska družba se bo pri ministerstvu poljedelstva srčno rada za to potegnila, in vspeh ne bode izostal.

Vsega pa vendar tudi državi ni mogoče storiti, srenje in posestniki si morajo tudi sami sebi pomagati.

Kaj pa morejo Krašovci sami storiti?

Prvič Vam posebno nasvetujem: varujte, kar se dá, sedanji stoječi gozd, ne razširjujte še dalje golega Krasa! Gozd zahteva še bolj varno obravnavanje kot polje, kajti gozd ne priraste tako hitro, kakor žito ali konoplja. Gozd, kterege so oče sejali ali posadili, bode malokdaj sin, večidel še le vnuk vžival. Gozdnemu gospodarju je posebno treba dan za dnevom na prihodnost misliti, kajti ne samo sedanji zárod potrebuje gozda, naslednikom našim bo še morebiti bolj neogibno potreben. Bog je vstvaril gozd za vse čase; greh je tedaj ž njim tako ravnati, da se ne dá potem več naravno (to je, sam po svoji moči) omladiti.

Drugič je na Krasu neobhodna potreba to, da se golosek popolnoma popusti; gozd se mora tedaj le na tak način povžiti, da se vsako leto le sém ter tjà, gledé na prirastek, toliko dreves izseka, kar more lesá na leto prirasti. Mlada drevesa zahtevajo pristrešja starejih; škodljivo je toraj jim to zavetje prezgodaj odvzeti.

Ako se je pa le kakov gozd golo posekal, se ne sme pasti po goličavi, kajti živina, ako je še kaj mladega, nizkega prirastka, pomuli popke, mladike in mlado perje; — posebno tako delajo ovcé in kozé.

Tudi nastilja se hosti ne sme pomladi polasati, vsaj na istem kraji ne vsako leto, ampak le vsako tretje leto, kajti odpadek listja, semena, majhnih vej itd. je za gozd ravno isto, kar je gnoj za polje. Brez gnoja se pa malo pridela; to vsak izmed Vas vé.

Kakor hitro se bo gozd po Krasu nekoliko zaredil, videli boste, da Vam bo več koristil nego paša, ktera gozd zatira.

Le pomislite, dragi domorodci, kolikor več bo sedanji zárod gozde izsekaval, toliko revnejši bode prihodnji zarod — sinovi in vnuki vaši. —

Vsak priden gospodar pa vendar tudi nekoliko za naslednike skrbi, zakaj želja in trud vsacega izmed nas, vsacega vrlega domoljuba mora biti in naj bo: sodelovati za duševno in gospodarsko povzdigo naroda našega.

Kakošna pa, dragi bralci, bo postala notranjska dežela, kranjska domovina vsa, ako boste gozd, kakor ste jeli, temveč pokončevali? — Puščavo, ki ne bo mogla več rediti vaših sinov, bodo oni mogli zapustiti, in iskati si pustega kruha na tujem! — Živina tedaj po mladih gozdih ne samo travo in mladike dreves požre, ampak tudi živež naslednikom.

Gozd je ravno tako kapital, kakor je denar. Noben umen gospodar se ne bo kapitala samega lotil, ako ga ne vžuga huda potreba; porabil ne bode več, kakor odstotke (čimž ali fit), še te bode včasih, ako si more brez njih pomagati, h kapitalu položil.

Tako naj se tudi ravná z gozdom; le letni prirastek naj se porabi. Kdor pa vendar napravi golosek, naj ga zopet zaredí z lesom.

Les je od leta do leta draži, veči del je boljše više cene pričakovati. Poprej se je na primer bukva le za drva prodajala, dandanes se ona lahko prodá, kakor za les za visoko ceno, in tudi bukva bode še od leta do leta draža, zakaj hrastov in mecesnov zmanjkuje po Avstrijskem, in bukva se zdaj vže obširno rabi za

švelarje. Brez lesenega podzidanja nobena železna cesta obstati ne more, železnih cest pa bo kmalu, kakor stez po hosti; tedaj tudi les se draži. Okoliščine so res take, da sila kmeta večkrat neogibno primora, gozd hitro v denar spraviti.

Za take naključbe bi bilo dobro, ako bi se tudi na Kranjskem priprava ustanovila, ktera bi kmetom na kmetijo posebno pa na gozd — ako še ni zadolžen ali posekan — na vsako prošnjo hitro in prav po ceni denar na posodo dajala. Take naprave se zovejo kmetijske založnice ali kreditne naprave (banke).

Pomenite se o tem med saboj in s svojimi deželnimi poslanci. (Dal. prih.)

Zavarovalnice.

Peštanska asekuranca.

Iz letnega poročila Peštanske asekurance za leto 1870., ki je glavno agencijo za Kranjsko izročilo znamenemu rodoljubu našemu gosp. Franju Drenik-u v Ljubljani, je razvidno, da se krepko razvija ta asekuranca. V 6 letih si je ta zavarovalnica pridobila toliko zaupanja, da so znašali lansko leto njeni dohodki 3 milijone in 284.645 gold. Sedajno društveno premoženje je razun omenjenih dohodkov glavnega in pristranskega kapitala 4 milijone in 192.726 gold.

V teh 6 letih je plačalo odškodovanja 5 milijonov in 332.498 gold. — Kolika dobrota so posestnikom zavarovalne družbe, to sijajno dokazuje ravno navedeno ogromno število odškodnine; kajti s 5 milijoni in 332.498 gold. se je gotovo marsiktera nesreča poravnala, in brez dvombe je, da ima zdaj mnogo pogorelcev čednejša poslopja nego poprej, ki bi bili sicer siljeni, ako niso zavarovani, beraško palico poprijeti. Kdor tega ne sprevidi in pogori, prav se mu godi, ako ga tepe nadloga!

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančič.

(Dalje.)

§. 8. Izguba imenovane vrste pojmenov bi se še dala pretrpeti, ko bi ne imela ožega vpliva na omiko srcá.

Gluhoném ne sliši veselega odmeva, s katerim nam dušo napaja tisoč in tisoč nedolžnih poljskih in gozdnih prebivalcev, s katerim nam — enako vbrani pesmi — vlija krasota nature v najglobokejšo globočino naših osrčij. On vidi curek bistrega studenca, pa ne sliši vabljivega curljenja, prijazno šumenje potoka in drevesnega perja, tuljenje vetrov, strašen grom in strele pok itd. ne deró do duše njegove, ne ganejo mu srca. On vidi ptico sè široko odprtim kljunom gnjezdo obletavati, pa duša njegova ne čuti ganljive tuge, s kojo uboga živalica toži izgubo dražih jej mladičev; vidi, kako se zvija in krči neusmiljeno tepena žival, a glas trpljenja, ki uide ustom njenim, ne gane ma srca. On ne sliši glasú ljubeče matere; kedar se veselimo, ga zastonj vabimo k soveselju, zastonj k žalosti, kedar nam tuge teró srce. Sicer imenujemo s pravico obraz človeški zrcalo njegove duše, in gluhonem bere še več ž njega, kakor mi, pa vkljub vsemu, kar srcé vzbudi in gane v veselji in žalosti, krepkejše in ginljiviše izrazimo z glasom. Moč petja in glasbe poslednjič, neposrednjega govora k duši, pozna vsak izmed nas iz lastne

skušnje, samo gluhoem ne more je poznati. Tedaj vidimo, da zapira pomanjkanje sluha duši človeški pot, po kateri zajema toliko omikajočih čutenj. Surovost, neusmiljenost, samoljubnost, navadne lastnosti značaja neomikanega gluhoema, imajo navadno v tem svoj izvir.

§. 9. V posestvu družih čutov, sprejme gluhoem človek iste predočbe, kakor polnočutni. Izguba sluha je prav za prav vzrok, da se drugi čuti pri gluhoemu nadnavadno izobrazijo. Kakor izobrazuje slepec zaradi pomanjkanja očesa tem bolj sluh in tip, tako vadi gluhoem posebno delavnost očesa. Od tega pride, da gluhoem marsikaj vidi, kar polnočutnemu uide, in vse, kar v oči šine: barvo, podobo, raztegnjenost, prostorne razmere, djanja in stan, izraz obraza — s prečudno natanjnostjo, živostjo in gotovostjo razume, obdrži in ponovi. To ni, da ima boljše oko od nas, temoč edino vsled večje očesne vaje zastran izgube slišal. V pisanji in risanji so gluhoemi skoz in skoz ročni; podobe jih posebno veselé, in s pomočjó podob jih prav lahko podučujemo; tudi hitrosti, kojo zadobé v branji z ustnic, smemo tukaj omeniti. (Dal. prih.)

Politične stvari.

Vladni predlog o Galiciji.

Največa nesreča v Avstriji je ta, da se je pozabilo, kako je sčasoma postala Avstrija, in da zdaj kopica nemških, zlasti nemško-pemskih širokoustnikov misli, da, kakor je pred letom 1848. absolutizem iz Dunaja vladal vse dežele (provincije) avstrijske, zdaj ima cislajtanski centralizem vladati vse dežele.

To je velika zmeta, to je ona velika krivica, ktera zatajuje zgodovino avstrijskih dežel, pragmatično sankcijo, diplomu oktobersko. In ker judom na Dunaji in Nemcem na Pemske in Štajarskem se še Schmerlingov patent napačen zdi zato, ker deželnim zborom daje pravico, poslance voliti v državni zbor, zato dela ona klika na to, da bi se vpeljale direktne volitve, to je, da bi se deželnim zborom vzela pravica volitve poslancev, in da bi državni zbor bil skupščina, ki ne pozná deželnih zastopnikov, ampak vidi le poslance, ki zastopajo sami sebe.

Da pa se ne zatajuje še dalje zgodovina avstrijskih dežel, pragmatična sankcija in nepreklicljiva oktoberska diploma, treba je, da zdaj — in že bode kmalu bila ura dvanajst! — vsi poslanci poštenega avstrijskega srca direktnim volitvam nasproti odločno zahtevajo avtonomijo (samoupravo) dežel, to je, da se z adreso obrnejo do Njegovega Veličanstva in opiraje se na zgodovino avstrijsko ga prosijo, da z deželnimi zbori poravná, kar so zgrešili državni zbori vseh let, ki so dosti očitno pokazali, da ne morejo prinesti mirú in sprave med mnogonarodne dele države naše. Dogodbe od leta 1848. do danes pričajo to! Rekli smo, da ne morejo prinesti mirú in sprave, kajti avstrijske dežele in narodi so različni, imajo lastne navade in potrebe, se ne dajo po enem kopitu vladati, in celó po tistem kopitu ne, ki ga oni rod zapovedovati hoče, ki „Mesija še dandanes pričakuje“.

Kako da po vsem tem Galicija pride do izjeme od vseh družih dežel, to je zastavica, ki je nihče uganiti ne more, ki pozná zgodovino, kako je Galicija prišla k Avstriji. Ali je bilo prav ali ne, da so Poljsko kraljestvo razdelili na 3 kose, in je Rus vzel en kos, Prus en kos in Avstrija en kos, v to se ne spuščamo s pričujočim prevdarjanjem. S silo orožja je prišla Ga-

licija k Avstriji in po pravilih ljudskega prava je morala se podvreči tisti politični vredbi, ki jo je ukazal novi vladar. Ko ste nemška in ogerska dežela po smrti skupnega kralja Ludovika prostovoljno prišli pod habsburško dinastijo, jima je moral Ferdinand I. priseči na njune ustave, ki se morejo predrugačiti le s pritrjenjem njunih postavnih zastopnikov, to je, njunih deželnih zborov. V Galiciji to ni mogoče, in že zato ne, ker ta dežela, sama po sebi en kos večje države, nima deželnih zastopnikov v smislu pemske in ogerske dežele. Pemska dežela ima pravico zahtevati svoje pravo, Galicija more prositi le koncesij; pemska noče od dunajskega zbora nič, ker jej nič darovati ne more, gališka pa se zmirom suče okoli dunajskega zbora, nadjaje se, da jej Nemci „milostljivo“ darujejo posebne pravice in da potem oni v zvezi z Nemci postavijo diktirajo vsem drugim deželam, razen Ogorske, ki se je izpulila iz oblasti nemške, čeravno jo je dolgo Schmerlingova vlada trdo priklenjeno držala.

Mi Galiciji privoščimo obširno avtonomijo, in sicer tisto avtonomijo, kakor vsem drugim deželam v habsburški monarhiji, al protestovati moramo zoper to, da se Galiciji le za drobtino več dá kakor vsaki drugi deželi. Zato morajo naši poslanci odločno zoper gališke privilegije se vstopiti, kajti čas privilegij je pri kraju, kar denarni in krvini davek vse dežele enako odrajujejo. — Zakaj neki pa so dosihmal Nemci toliko srca imeli za Poljake, da jim je štajarski Rechbauer že davno hotel posebno pogačo peči? Vzrok te srčne ljubezni vé ves svét: Poljaki se ne védejo za Slovane; oni so le Poljaci in družega ne, in kakor Nemci hočejo gospodovati drugim narodom, tako Poljaci v lastni deželi gospodujejo Rusinom. V vse to so tako zagrizeni, da tudi pravični dr. Smolka ne more predreti s poštenimi svojimi namerami.

Mitologične preiskave.

Primula veris.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

Drugo imé, ktero ima trobentica, se glasi: brkončica, toraj po: brkoncu. Brkonec je mogel biti nekdanj nekakošen bog. Sicer so se bogovi groma in letnega močnega solnca predstavljali z brki, in v Vedah stoji, da Indra svojo brado strese, kedar dež polije, in nordiški Thôrr se veli: Raudskeggjadr, rdečobradat mož, vendar Brkon, Berkonec še dopušča drugo razlago. Korenika sansk. bhrâç, bhrêç pomenja: lucere, splendere, litovsk. breksti, iz te je po izmeni glasnika r z glasnikom l česk. blk fulgor, srbski buknuti, excandescere, auflodern, buklanje ardor, bukinja, ogenj, buktjeti, lodern, bukara, ogenj, okoli kterege se zbirajo dekleta v Srijemu. Trobentica se svojimi sinonimi: Jagolnica, Ragušica, Berkončica bi nam bila tedaj ohranila trojico imen mitičnih Jagola-Jagolnika, Raguša in Brkonca, in ta so nosila ali božanstva bliska ali pa solnca. Imena osebna staroslovanska: Jaga, Jagailo, Jagla, Jaglika, Jagič, Jagolče, Jaguša, dalje še živih rodbin v celjski okolici: Jagolnjak, dalje: Raguilo, Ragor, Ragoršek, Regoršek v celjskem okrožji, Brkon, Brkonec tudi v tem okolišču, so toraj še žive priče za bitje takošnih nekdanjih mitičnih bitij.

Grimm in drugi so iz imen rastlin, cvetic in dreves odkrili marsiktero starogermansko mitično podobo, tudi še v slovenskih imenih rastlin pozvanjajo stara božan-

predlagam, da srednja tržna cena za dobro blago naj se stavi tako-le:

za vagán pšenice	4 gold.	5 kr.
za „ rží	2 „	50 „
za „ ječmena	2 „	20 „
za „ ovsa	1 „	40 „

Tako se glasi gosp. Podkrajšekovo poročilo.

Potni poduk

o Krasu in o pogozdovanji Krasa.

Spisal za domorodce notranjske Ljudevit Dimic,

c. kr. nadgozdnar in gozdni poročevalec, ud centralnega odbora kmetijske družbe.

(Dalje.)

Kaj pa bomo z golim Krasom začeli, kjer morabitni vže sto let ni zrastle drevesce?

Da se tukaj gozd ne zaredi tako več, kakor drugod, temu je poglavitna krivica paša zlasti ovác in kóz.

Vem, da Krašovci te živali neogibno potrebujejo, vsaj tudi ni potreba, da bi se morala ta paša popolnoma odstraniti; na vsaki način pa se mora omejevati.

Od sveta, kar se ga za pogozdovanje odloči, naj srenje z gozdom zaredijo samo tiste dele, kateri so ležeči po dolinah in nižavah, posebno to velja od pašnikov, kateri še niso razdeljeni in se občno vživajo.

Od vsacega tacega pašnika naj srenja odloči deseti ali pa dvajseti del za pogozdenje. Potem naj se tla posnažijo, ter se kamenje pobere, in s tem kamenjem za gozd odločeni prostor ogradi, ravno tako, kakor se drugod „ograde“ delajo.

Nek izveden Krašovec nasvetuje, naj se še za nekoliko časa ovčej čedi ležišče napravi, da se tla malo pognojé. Od tega časa naprej pa naj se nobena živina več na pašo ne pusti. Zdaj naj se tukaj drevesno seme se je ali naj se mlada drevesa sadijo.

Ako je še kaj grmovja po ogradi, naj se obdeluje ta prostor z belim ali črnim borovcem, brestom, s smreko, mecesnom, gabrom, črnim topolom ali z akacijo.

Ako ni tacega grmovja, naj se začenja s tacimi lesovi, ki se tudi brez nastrešja radi primejo, da se more potem drevesom ugodno stališče dati.

Za to so zlasti sposobni:

Črni in beli borovec in jesen. Tudi božje drevo (nemški „Götterbaum“) je za ta namen pripravno. Na Primorskem se je veliko kamnitega krasa s tem drevesom z vspehom nasadilo. Božje drevo raste hitro in steguje svoje korenine globoko v tla, zato se boljše upira burji. Razun tega pa tudi zemljo boljše z odpadkom listja.

Sploh pa je po Krasu boljši les sejati nego saditi ga. V gredici se bode gozdna rastlina ali mlado drevesce preveč omehkužilo (scarkljalo), za gredico se zemlja globoko predela ali preorje, in v taki zemlji se koreninice preveč raztegujejo; potem pa, ko se mlado drevo presadi, tacim koreninam prostora pomanjkuje, rastlina jame bolehati in sušiti se, ravno tako, kakor se razpestovanemu otroku godi, ako se mu pozneje kaka nesreča primeri. Ako je to delo umno in varno dovršeno, in ako se le vsako leto prazni prostori vnovič zasadijo, in če se po ogradi ne pase, bode gozd v 15 do 20 letih toliko zrastle, da živina ne bo mogla vrhov več z gobcem doseči.

Kakor hitro je gozd toliko dorastle, se paša lahko zopet brez zadržka začne. Pod senco in v drevesni rôsi bo paša gotovo bolj okrepčavna in tečna za živino, kakor pod soparnimi solnčnimi žarki.

Po tem načinu naj bi se vsako leto novi del pogozdil. Vspeh tacega truda bo marsikterega vabil po izgledu ravnati. To bi pogozdovanji kmalu mnogo prijateljev pridobilo.

Zadosti je pa še tudi tacih krajev na Notranjskem, kjer se po pašnikih še znajde hosta, če tudi le nizka, revna in spačena hosta. Taka hosta se bo kmalu povzdignila, ako se paša le za 10 let odstrani. Razun tega najdemo v kraški zemlji še mnogo starih drevesnih korenin in porobkov. Iz tacih korenin in porobkov se včasih gozd kmalu sam po svoji moči zopet omladi ali zaredí, ako se le ne pase.

Kjer je še kaj hoste, Vam toraj svetujem: jo najpoprej ostro, golo in nekoliko poševno posekati, porobki bodo potem kmalu mladike pognali, iz katerih se počasi gladki gozd povzdigne.

Na ta način se pa le tista drevesa dajo omladiti, katerim perje ali listje vsako leto odpada. Borovci, smreke in hoje, to je, iglenata drevesa, ne poženejo več iz korenin, ampak samo iz semena.

(Dalje prihodnjič.)

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančič.

(Dalje.)

4. Kako pride gluhomutec do mimike in kak pomen ima ona za-nj.

§. 10. Da je pomanjkanje sluha ob enem tudi vzrok nemosti, bilo je že dokazano. Zadnja je gluhomova največa nesreča, tega ne more nobeden tajiti, in v prihodnje bomo imeli priložnost to natančneje opazovati. Kar je bilo do sedaj rečeno, je nam neovrgljiv dokaz, nasproti velikrat izgovorjenemu mnenju, da se mora imeti gluhonem pri vstopu v šolo kot stvar brezi vsacega razvoja. Na vsak način je tako mnenje neumna prenapetost, ker nas skušnja drugače prepričuje. Naj ima jezik še tak upliv na duševni razvoj, gluhonem vendar ne ostane popolnoma neomikan, čeravne ne vé, kaj je govornjeni jezik. V krogu počutnega opazovanja si nabira s pomočjo očesa in drugih čutov predočbe vseh vrst, in to po ravno tisti poti, po kateri si jih nabira polnočutni človek; tudi notranjega dušnega stana si je svest, in sicer tako določno, da je spozná tudi pri drugih z gotovostjo ž njihovih obrazov in gibanj. Predočbe mu pa dajejo gradivo in povod k mišljenju. On primerja, presoja in vstvarja pojme, in ni je sploh počutne razmere, da je on v njemu dohodljivem krogu ne razume. Utegnil bi mi kdo reči, da stavim mnenje proti mnenju, a to ni res, kar bode neovrgljiv dokaz na daljno opazovanje nesrečnega gluhomutca, bode dokaz, da se opiram na skušnjo.

§. 11. Ta njegov razvoj tedaj v gluhonemu, kakor polnočutnem, vzbudi potrebo govora. Kar spozná, čuti, želi, hoče dopovedati in tirja, da tudi drugi tako storé. Ker po navadni poti — z govornjenim jenim jezikom — ne more zadostovati silni potrebi razodevanja svojih misli, ogleda se po kakem drugem pomočku, in pride potem neobhodno do mimike, ki mu se naravno ponuja, tako rekoč kot nadomestilo govora. Kako blizo imamo mimične obraze, prav lahko razvidimo iz vsakdanjega življenja. Denimo, morski valovi plahnejo iz ravsute ladije človeka na otok, čegar prebivalci ne razumejo njegovega in on ne njihovega jezika. Je medsebojno občenje onega človeka in tamoš-

njimi prebivalci popolnoma odrezano? Gotovo je zelo težavno, pa nemogoče nikakor. Mož, ki ga najdemo brez vsake pomoči na morski brežini, nam pové vzrok nesreče, kako se je vršila itd., kar tudi storí, kako? to vsakteri vé, predno je izgovorjeno: z mimiko. Mesto govornega jezika, ki se v tacem primerljeji rabiti ne more, nastopi mimika. Taka je tudi pri gluhonemu. Sicer nahajamo mimiko pri polnočutnem človeku tudi kot spremljevalko njegovega govornega. Znano je, da otroci kaj radi gestikulujejo; kar pripovedujejo, hočejo zmiraj oslikati s pripravnim gestom, in celo njihove igrače pol in pol lahko sem prištevamo. Pa ne le otroci, temoč tudi odrasli rabijo na enak način mimične obraze. Tako kažemo na priliko na-se, na nagovorjenega, na osebe in stvari, o katerih govorimo; prikimljemo z glavo, kedar hočemo kaj pritrditi, in nikamo v nasprotnem smislu. Kličemo k sebi in odganjamo z roko, izraze tukaj, tam, sedaj, prihodnjič, poprej — spremljamo radi s primernimi plošno razumljivimi obrazi. Kedar mislimo, stavimo si roko ali prst na čelo, ravno tako znana so znamenja, s katerimi hočemo brez besede, ali ob enem tudi ž njo, dvom, nevednost, trdnost, nevoljo itd. izraziti.

(Dalje prihodnjič.)

Mitologične preiskave.

Primula veris.

Spisal Davorin Trstenjak.

(Dalje.)

V cerkvenoslovenščini tudi nahajamo: agen, vitex, Keuschlamm. Ker se v grščini veli *ἀγνος*, je brž ko ne ta beseda iz grščine prišla v slovenščino. Vendar, ker *ἀγνος* pomenja svitel, čist, utegne biti beseda iz one korenike, iz ktere: *ἀγλαος*, in ta je sorodna s slovansko ag, jag. Slovenci jo imenujejo: divičje drevce, tudi: Abrahamovo drevce, Hrvati po Jambrešiču: divojačko drevce, toda po lastnosti, ktere so tej vrbici pripisovali že stari Grki. Mislili so, da ima moč oslabiti spolna (seksvalna) poželenja, zato so si žene Atinjanov, ktere so bile v skrivnosti thesmoforij posvečene, in so morale v zakonski zdržljivosti živeti, z listjem te vrbice svoje postelje potrosile. Še danes se neveste opletajo z divičjim drevcem, da očitajo svojo neoskrunjeno čistost, in Charlotte de la Tours pripoveduje, da na Francoskem bogu posvečene divice iz divičjega drevca distilirano vodo pijejo za potlačenje seksvalnih poželenj. ¹⁾ Nemci so grško *ἀγνος* zaradi priličnosti z latinskim agnus, prav neumno prestavili v Keuschlamm.

Znamenito je, da Slovenci to vrbico imenujejo „Abrahamovo drevce“, tudi Magjari so od Slovencev to poznamenovanje sprejeli in jo imenujejo Abrâham fája. Moglo je toraj nekđaj to drevce simbolizovati tako imenovano vremensko drevo (Wetterbaum), ktero se tudi veli: Adamovo ali Abrahamovo drevo, in to poznamenovanje se je ohranilo celo pri ponemčenih Slovenih v Uckermarku.

V knjigi „Norddeutsche Sagen“ (Geb. 412. 428.) berem: Nach Sonnenuntergang bildet sich häufig ein sogenannter Wetterbaum, ein Wolkengebilde, das einem Baume gleicht, danach regiert sich das Wetter; wohin nämlich die Spitzen gehen, dahin wird der Wind gehen. In der Uckermark sagt man an einigen Orten: „der Abrahamsbaum blüht, es wird regnen“, an andern Orten: „der Adamsbaum, blüht er nach Mittag zu, gibts gut Wetter, nach Mitternacht, so gibt es Regen“.

¹⁾ „Symbolik der Blumen“ prestav. Alvensleben str. 146.

Utegnila je ta vrbica tudi posvečena biti boginji Divici česk. Děvana, Perunova in Letničina hči; srbsk. Divojka, ktera solncu dvor pometa, in ktera ima v mnogih ozirih enake lastnosti z grško Ateno in Hero, in tako dobiti imé divičje, divojačko drevce. Pri Grkih je bila Heri posvečena, prebivalci otoka Samos so celo trdili, da se je Hera pod tem drevescem rodila.

Trobentica, jagolnica, ragušica, brkončica se še na Štajarskem in hrvaškem Zagorji veli: Iskrica, sv. Ivana roža, — novi dokaz, da je ta cvetka bila ozko združena s češčanjem luči in ognja, ker iskra je simbol bliska. K tematu jag še bi jaz postavil štajersko slovensko in hrvatsko-srbsko: jagma, irruptiv, impetris, jagmiti, rapere, jagmo, cater, improvisus, na jagmo prodati, reissend, schnell verkaufen, na jagmo iti, blitzschnell gehen.

Primeril sem tudi na drugem mestu tej koreniki imé mitičnega bitja: Iza: O Izi pripovedajo okoli Podsrede in Kozjega, da je v gori skrita in ob hudi nevihti iz gore zleti, za njo sledi huda burja, toča, blisk in grom, da živina stoče. Da so to mitično bitje tudi severni Slovani poznali, pričujejo imena: Izjaslav, Izebolk, Izeča, Ižoslav, Izonka, kranjski Izatič, Izmar. Iza je brž ko ne druga oblika boginje: Jage-Ježi, Jahode-Babe. Priimek: Isa ima tudi nemška: Berhta, Holda, mogoče, da je lastnina Slovenov severno-slovenskih pozneje ponemčenih. Vendar primeri tudi zastran imena: Iza sansk. idž, ire.

V različnih imenih zemljišč in cvetlic bi se še dosti mitologičnih ostankov našlo, ko bi nam hotel kak izveden botanikar vsa poznamenovanja po vseh slovenskih pokrajinah pobrati — al zastoj že več let opominjam in spodbujam na to delo mlajši naš naraščaj. Travo: Laser (tanger, Ferulkraut) imenujejo v moji rojstni okolici: vražje blato. Martial pravi, da so z „Ferulkrautom“ dajali packe učencem, primeri nemško: Patzenferl. Vražje blato! „caedere ferula“! treba je res obojega mladim ljudem.

(Konec prihodnjič.)

Ozir po svetu.

Iz Ruskega.

Iz Petrograda 18/30. aprila. —η—

(Dalje in konec.)

Ruski žurnali so, menda na nekaj dni, deloma ustavili medosobne prepire o predmetih preustrojstva notranjega položaja ruske države, in polemizujejo zdaj večidel zoper madžarsko in nemško žurnalistiko. Povod k temu jim je dala petrograška korespondenca berlinske „Kreuz-Zeitung“, v kateri je „N. F. Presse“ našla, da ruska vlada išče pri Nemcih pomoči zoper svoje panslaviste, kakor verzajlska zoper pariško komuno. Temu dobremu dopisniku menda nikdor na svetu ni tako hvaležen, kakor ravno narodna ruska žurnalistika. Ona, ki se v Rusiji bolj po pravici, kakor marsikje, imenuje sol naroda (tukaj jo židovski kapital, hvala Bogu, še ne drži tako v prstu, kakor na primer na Dunaji), ima pri tem priložnost, marsikaj reči, kar je potrebno in vendar bi sicer zamolčala. Iz množstva v tej zadevi interesantnih člankov Vam privodim le nekaj strok iz „Birževih Vedomosti“: „Ako čita človek v inostranih žurnalih izvestija o položnji del v Rusiji — govori omenjeni list — neredko se mora čuditi nad tem, do kake stopinje nevedni o tem, kaj se pri nas godi, so celo v sosednih z Rusijo državah, v Avstriji in Prusiji. Včasih pa ni mogoče samo čuditi se nad takimi sporočili, ko človek vidi, da inostrana žurnalistika

1. Tisti deli Krasa, kjer so srenje gozd sadile ali sejale, in pašo odstranile, naj se za 20 let oprosté vsega davka.

2. Učiteljem naj se denarna podpora daje, da se olikajo tudi v gozdarstvu.

3. Kdor največ golega sveta v gozd spremeni, najlepše sadišče napravi, ali po mejah in po družih prostorih največ dreves zasadi, tistemu naj se podeli denarna premija.

4. Vlada naj nas deloma zaklada s semenom.

5. Vlada naj nam za vodstvo pogozdovanja Krasa izobražene domače gozdarje pošlje.

S tako podporo se ne bomo vtrudili važno nalogo dovršiti. Vsak izmed nas naj si pridno prizadeva, da se nam te želje spolnijo. Jaz bom, kot ud centralnega odbora kmetijske družbe gotovo svoje storil.

(Konec prihodnjič.)

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za spremenem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančić.

(Dalje.)

§. 12. Obširniše vidimo mimične obraze pri onih, ki govoré z ognjem, z notranjo ganjenostjo. Opazujmo le človeka, kedar je v zadregi ali pa razdražen: v tacem stanu velikrat besedo izgubi, ali jo pa tudi misel prehití, in po razmeri, kakor se to zgodi, postane mimično izraževanje živejše in močnejše, dokler poslednjič na vrhuncu strastne vnetosti jezik svojo službo odreče in umrje poleg najživejšega gestikulovanja.

Razvidimo iz tega, kako globoko je v naturo našo vcepljena mimika, in da roka nature sama je, ki gluhonema vodi k rabi mimičnih obrazov. Drugače bi pa tudi ne mogli razumeti, na kak način mora priti ubogi, nevedni, zapuščeni gluhomutec do srečne misli, da si z gestikulacijo nadomesti, kar mu je stvarnica neusmiljeno odrekla. Še bolj bi nas pa osupnila zavest, da rabijo vsi gluhonemi brezi vsacega izjemka to sredstvo v medsebojno in tudi v porazumljenje z govorečim okrožjem. Če ni mimično govorjenje lastnina edinih gluhonemov, vendar je njihov edini jezik in zato ga tudi s pravico jezik gluhonemov imenujemo, kajti oni prav za prav razvijejo in porabijo vsacemu človeku prirojeni mimični kal. V drugem poglavju pridem zopet na to in pokažem, na kak način si gluhonem svoje mimične obraze izbira in vstvarja, za zdaj vprašam le, kak namen in kako sposobnost ima mimika gledé njegovega razvoja.

§. 13. Mimika je za gluhonema velike važnosti. Mislimo se v društvo, v katerem se govori o stvaréh, kojih mi ne razumemo; kako sitno bi se nam zdelo; in ko bi se društvo razgovarjalo v tujem, nam nerazumljivem jeziku, kako dolgočasno bi nam bilo; komaj bi čakali, da nas kdo reši iz take mukepolne tovaršije. In vendar bi imeli tako le slab dozdevek, senco o stanu gluhonema, kateremu je odrezana vsaka nit, ki bi ga mogla vezati na društvo, kajti, kar bi nas v navedenem primerljeji k večemu za par ur zadevalo, to ostane pri njem stanovitno brezi vsacega upanja na bolje. Življenje sredi puščave, oddaljeno, samotno brez vsacega človeškega soseda, bilo bi pretrpežljiviše, kakor taka osamljenost sredi govorečega društva. Iz te osamljenosti, iz te puščave reši ga mimika. Njegovi stariši in bratje in sestre in sploh vsi, ki pridejo z nesrečnežem v vsakdanjo dotiko, naučé se sčasom njegovih mimičnih obrazov,

naučé se jih tudi rabiti. S tem je izobčenje odstranjeno; njegova osamljenost sicer ni popolnoma odpravljena, a jako olajšana.

Ž mimiko nam razodeva gluhoném celo svojo notranjost, ž njo nam predočuje svoje misli in želje; kar on vé, meni, sluti, čuti, želi, tirja, nam mimika pové. Ona je tedaj razodetje njegove duše, nedvomljivo in neovrgljivo spričevalo njegove notranje razumnosti in podučljivosti. Mimika uniči pri mirnem opazovalci staro krivo misel, ktera stavi gluhonema v vrsto maloumnih, ona mu povrne njegov prostor v človeškem društvu.

Vrh tega je poslednjič mimika deležnica pri njegovem duševnem razvoji. Potreba znamenja, ki se mora vzeti iz stvari, ktero hočemo zaznamovati in koje se sè stvarjó samo strinjati mora, ostrí pazljivost na opazovanja, ki se mu ponujajo, ona sili k primerjevanju in vzrokuje stvarjenje splošnih pojmov; znamenje samo mu pa pomaga, da stvar in spomin na-njo laže ohrani. Občeč s pomočjo mimičnih obrazov ž njegovim okrožjem, mu vzrokuje tako občenje delo in vajo in ravno s tem tudi razvoj njegovih duševnih moči. Na tak način pregleduje vsak dan svoje skušnje, sodbe in sklepe in razvidi, kaj je v njegovih opazovanjih in mislih slabo, enostransko, zmešano; prisiljen je popraviti se: pomnoži si vednosti deloma iz neposrednjega poduka, deloma po nagibu, ki izvira iz občenja z njegovim okrožjem. (Dal. prih.)

Telovadno in boriteljsko imenoslovje.

Sestavil Ivan Z. Vesely, načelnik „Sokola“ ljubljanskega.

(Dalje.)

N.

Nachgreifen, poprijeti.
Nachgriff, poprijem.
Nachhauen, odseči.
Nachhieb, odsek.
Nachmann, naslednik.
Nachschub, odtoč.
Nachsprung, odskok.
Nachstoss, odbod.

Nachstossen, odbosti.
Nacken, tilnik.
Nebenhieb, sek ob strani.
Nebenmann, sosed, vstričnik.
Nebenrotte, četa ob strani.
Nest, gnjezdo.
Niederlassen sich, spuščati se.
Niedersprung, skok navzdoli.

O.

Ober, zgornji.
Oberarm, nadlahtje.
Oberarmhang, nadlahtna vesa.
Oberleib, nadtrebušje.
Oberschenkel, stegno.

Oberschenkelhang, vesa na stegnih.
Obertheil, zgornji del.
Ordnung, red.

P.

Paar, dvojica.
Parade, obramba.
Pariren, prestreči.
Parirung, prestreča.
Pausche, roča.
Pfahl, kol.
Pfeil, puščica.

Pfeilbogen, lok.
Pfeilstiel, puščiče.
Pferd, konj.
Plastron, oklep.
Posizion, stan.
Prellen den Fuchs, metati lisico.
Pyramide, skupina.

Q.

Quarthieb, notranji sek.
Quartlage, pologa dlani.
Quer, vprečen.
Queraufgriff, naprijem vprečni.
Quergrätschen, kreča vprečna.
Querhang, vesa vprečna.
Quersitz, seja vprečna.
Querstand, stan vprečni.
Querstehen, stati vprečno.

Querstütz, opora poprečna.
Querstützen, opreti se vprečno.
Queruntergriff, vprečni pod-prijem.
Querwage, razovka vprečna.
Querwippen, kolebati vprečno.
Querzweiggriff, vprečni dvoprijem.

(Dal. prih.)

nič, živé pa dobro, od katerih se tedaj gotovo ve, da se živé le s tujo lastnino. Vsi taki ljudjé so posebno zreli za posilne delalnice. Tedaj notri ž njimi! Županstva naj to priskrbé in pri okrajnem glavarstvu za to se oglasijo. Gotovo bi bilo po tem mnogo škode odvrnjene in občina, ki spravi take ljudi v varnost, bi imela še zmiraj dobiček, ako bi tudi iz lastnega žepa za njih oskrbovanje v posilni delalnici kaj plačevala.

Da stroški, ki za vzdrževanje posilnih delalnic naraščajo, niso zavržen denar, ampak da so obrnjeni v očitvidni prid sploh, kaže že to, da so tudi sosedne dežele in sicer z velikimi stroški si napravile enake delalnice (štajarska si jo zida ravno zdaj), dasiravno jim je bilo mogoče svoje obče škodljive osebe poslati v posilne delalnice drugih dežel.

Mogoče, da bi kdo mislil, da posilna delalnica deželi ne more mnogo stroškov napraviti, ker prisiljenci delajo in si tedaj živež sami prislužijo. Al tukaj je treba najprej v ozir vzeti to, da se ljudje k delu silijo in vadijo v delu, kterege morebiti še svoje žive dni v rokah niso imeli, da so nekteri med njimi, ki več dni na mesec zarad prestopkov sedé v posamnem zaporu, da jih mnogo zbolí, da se za dela, ki se izdelujejo v posilnih delalnicah, veliko manj plačuje kot drugej in sicer zato, da se delo lože dobí, ker je treba skrbeti, da ga nikdar ne primanjkuje.

Tako se plačuje v ljubljanski posilni delalnici: od funta preje po 4—14 kr. (za predenje), za vijanje od funta $\frac{1}{2}$ —2 kr., za tkanje platna od vatla 2—9 kr., za tkanje cvilha od vatla 2—8 kr., za tkanje prtov od vatla 5—11 kr., za beljenje od vatla 1—3 kr., od novih moških čevljev 80 kr. — 1 gold., od manjših 40—60 kr., od poddela po velikosti 30—56 kr., od ženskih čizem 35—40 kr., od otročjih čizem 14—30 kr., od podplatov 6—40 kr., od suknje 80 kr. — 3 gold., od kratke, kmečke suknje 50 kr. — 1 gold., od hlač ali prsluka 35—44 kr., od manjših sukenj 20 kr. — 1 gold., od manjših hlač ali prsluka 12—30 kr., od sraje po velikosti 10—30 kr., od spodnjih hlač 10—14 kr., zaslužek mizarjev se računi na dan po 35 do 50 kraje.

Ker pa mnogo stroškov dela vzdrževanje poslopij in inventarjev, oskrbništvo, zdravništvo, duhovska opravila, nadzorstvo, hrana, obleka, kurjava, svečava in druge reči, ki so pri takih ustanovah neobhodno potrebne, zatoraj bodo posilne delalnice pri domačih prisiljencih zmiraj zaklade od dežele potrebovale.

T. v „Pravniku slov.“

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančič.

(Dalje.)

5. Gluhonem je vkljub mimiki vendar na vse strani oviran in omejen.

§. 14. Opazovali smo, koliko se ima gluhonem mimiki zahvaliti. Pa, čeravno je ona za-nj take važnosti, kar tajiti ne moremo, tega vendar nikdar storiti ne more, kar govornjeni jezik pri polnočutnem otroku. Ona mu — se vé — pot odpre v društvo; a to društvo je omejeno na njegovo najbližje okrožje. Kakor hitro prestopi sam prag domače hiše, je tujec brez tolmača, pred durmi sosedovimi ga že ne razumejo. Kajti, čeravno je mimika vsacemu človeku prirojena, vendar se pri gluhonemu tako izobrazí, da se je moramo posebno naučiti, kar je le mogoče, če smo dolgo ž njim v vsakdanji dotiki. Po

tem takem je tovaršija njegova omejena tako, da ga mimika samo v relativnem pomenu zopet postavi v društvo, da tedaj zarad tega še ne more dospeti do človeške samostalnosti.

Res nam je mimika priča gluhonemove izobražljivosti in podpira tudi njegov razvoj; pri vsem tem je pa njen vpliv na gluhonema veliko manjši, kakor je vpliv govornjenega jezika na polnočutnega otroka. Zakaj?

Prvi vzrok tiči v tem, da se polnočutni govornjenega jezika naučí, gluhonem si pa svojo mimiko, kolikor je njemu vlastna, sam vstvariti in izobraziti mora. Komaj zagleda polnočutni otrok beli dan, mu že pride govornjeni jezik nasproti, in spremlja in oklepa ga zmeraj in povsod. Kakor hitro se pri njem vzbudi duševna delavnost, ga ona učí in veže, on se jej pa ne more umakniti. Deteta prava učiteljica je mati, ki opravlja to svojo službo z marljivostjo in velikim vspehom. Podučevati ona ne misli, sledí le materinski ljubezni in nježnosti, hoče svoje dete le kratkočasiti, ž njim igrati se; pa brezi namena, ne da bi se jej dozdevalo, podučuje otroka in pomaga ne hoté z največim vspehom k njegovemu duševnemu razvoju. Ona pelje dete k stvarém in mu je po imenu našteva, govori o kakošnosti, podobi, rabi, o tem, kar stvari imajo, kar delajo itd., in obrača ob enem pozornost deteta na vse to. Na primer:

„Pojdi sem, tujca, pojdi! Mica hoče s teboj igrati se. Daj, Mica, ročico, gladi tujco! Tujca ima mehko dlako; ej, ej kako mehko. Lej, lej! — tujca ima dolge muštace! Koliko tac? ena, dve, tri štiri! Tujca, kaj imaš dolge kremplje? Ne smeš opraskati Mice! Kako govori tujca? Mijau, mijau! Zdaj pa tujca v skedenj teci in miš vlovi!“ —

Tako se pravi igrati se, otroka kratkočasiti, pa kako podučljivo je to za-nj; in enak vpliv imajo na otroka vsi, s kterimi pride v dotiko, od kterih se učí govoriti. Res je detetu marsikaj le temno ter mu se pomen slišane le od daleč dozdeva. Tudi mogoče, da kaj slabo razumi, ali pa, da besedo obdrži brez njenega znanja pomena. Ker se pa taka kratkočasovanja vedno ponavljajo in dete neprenehljivo omikujejo, zato se one napake tiho same ob sebi odstrané, vrh tega se pa z napredujočim naučenjem jezika zmiraj redkejše prikazujejo. Te neovrgljivo zeló velike prednosti za razvoj duševnih moči in za pomnoževanje vednosti, gluhonem nima — ravno, ker se svojega jezika ne naučí, ampak si ga sam vstvariti mora.

Drugo prednost ima polnočutni v tem, da se jezik učí, ki njegov stan neskončno prekosi. Mimika je delo posamesnega gluhomutca in njena ubožnost, surovost in okornost se tedaj razumó same ob sebi. Na našem govornjenem jeziku je pa cimpralo na milijone ljudi veliko rodov zapored. Njega primerjajmo jezeru, v ktero se neprenehamo razliva brez števila večih in manjših potokov in rek, kojega obširnost in globočina od dne do dne raste. Umetnija in vednost, kupčija in obrtnija, sploh vsaka stran človeškega delovanja je vir, ki nam jezik bogati. Misleci in pesniki, preiskovalci starih spisov, potovalci, ki se iz tujih krajev domú vračajo, vsak prinese jeziku svoj dar, ga množí in žlahtí. Iz tacega neizpraznljivega jezikovega zaklada smo vsi od otročjih let sem zajemali, on nas redí še sedaj v omikani tovaršiji in z branjem dobrih knjig. Bogastvu našega jezika se moramo zahvaliti za večí del naših vednosti; abstraktne misli, ki jih ž njim izrazujemo, ostrost enopomembnih besed, s kjo ločujemo in naglašamo različne pojme, natančnost, s ktero obrazimo razmero predočeb in misel, imajo neprecenljiv vpliv na naš duševni razvoj. — Gluhonem vsega

tega nima. Kakor je revež on sam, tako reven in nerazvit je jezik njegov. Tudi več vednosti onih, ki pridejo ž njim v dotiko, mu nič ne morejo pomagati. Oni se mimiko od njega učé brez skrbi za njen razvoj; oni so ž njim gledé medsebojnega občevanja na enaki stopinji omike ter mu ne dadó kot to, kar že sam vé.

Slišoč otrok gré poslednjič sè svojim jezikom, kamor ga srce pelje. Kak pomen ima občenje, lahko pa razvidimo, če primerjamo mestjana z deželanom, ali rokodelca, ki se mora pečati z raznimi ljudmi — in drugače, ki živi v svojej pohlevni osamljenosti. Najočitniše opazuje to učitelj pri svojih novih zrejanjih. Kak razloček, celó pri enacih zmožnostih, pri onih, ki so domá imeli priložnost različnega občenja in pri taci, ki so ostali brez vspehu sebi samim prepuščeni. Poslednje moramo dolgo časa piliti, predno se vzbudi njihova podučljivost, prvi so pa zgovorni, ročni in jasni ter ne čutijo težav pri primernem poduku. Omejenost občenja zmanjša tedaj razvoj gluhonema.

(Dalje prihodnjič.)

Telovadno in boriteljsko imenoslovje.

Sestavil Ivan Z. Vesely, načelnik „Sokola“ ljubljanskega.

(Dalje.)

R.

Radschlagen, kozelec metati.	Ristgriff, prijem v zgornji pologi
Rahe, rajna.	Risthang, vesa na nartih.
Rappier, topi meč.	Risthieb, mah v pologi zgornji.
Raum, prostor.	Ristlage, pologa zgornja.
Reck, drog.	Ristwelle, kolo na nartih.
Reckschwingen, vihtenje na drogu.	Rittlings, jež.
Reckübung, vaja na drogu.	Rolle, kolce.
Reichhoch, dosežno.	Rotte, četa.
Reif, obroč.	Rottenpaar, dvočeta.
Reihe, vrsta.	Rücken, hrbet, hrbet pri rezalu.
Reihokolonne, vrstena kolona.	Rücken, premakniti se.
Reihenkörper, zbor.	Rückenklänge, izboklo rezalo.
Reihenmarsch, pohod v vrstah.	Rücklauf, tek nazaj.
Reihenstellung, razstava v vrstah.	Rückmarsch, pohod povratni.
Reihenweise, po vrstah.	Rückschritt, korak povratni.
Reiteln, jahljati.	Rückschwung, zakolebljej.
Reitsitz, jež-seja.	Rückwärts, zadej.
Rennbahn, tekališče.	Rückwärtsabschieben, odsun od zadej.
Rennen, tekati.	Rückwärtsmarsch, pohod nazaj.
Reteriren, umakniti se.	Rückzug, umik.
Richtung, namer.	Rumpf, trup.
Riege, oddelek.	Rumpfbeugen vorwärts, pripogibati trup pred-se.
Riesenaufschwung, velevzlet.	Rumpfbeugen rückwärts, pripogibati trup za-se.
Riesengriff, veleprijem.	Rumpfbeugen seitwärts, pripogibati trup v stran.
Riesenschwung ganzer, veletoč celi.	Rumpfdrehen, obračati trup.
Riesenschwung halber, veletoč na pol.	Rumpfhoben, dvigati trup.
Riesensprung, veleskok.	Rumpfkreisen, krožiti trup.
Ring, krog.	Rundlauf, kolotek.
Ringen, boriti se.	Rundlaufen, koloteči.
Ringer, borec.	Rundlaufzeug, orodje za kolotek.
Ringkampf, borba.	Rutschbahn, drkališče.
Ringkämpfen, boriti se.	Rutschen, drčati.
Ringplatz, borišče.	
Rippe, rebro.	
Rist, hrbet, nart.	
Ristabschwung, kolebniti k tlém na nartih.	

(Dal. prih.)

Znanstvene stvari.

Poročilo

o XXI. skupščini Matičinega odbora

31. maja 1871.

(Dalje.)

h) Odsek za izdavanje knjig je s tiskarjem gosp. Blaznikom sklenil pogodbo, vsled ktere natisne 2500 Schoedlerja III. snopič pôlo po 45 gold., 2100 Letopisa za 1871. l. 42 gold. (Odbor to pogodbo vzame na vednost.)

i) Fr. Köke je poslal proračun za tri zemljovide, ktere je sl. odbor sklenil izdati za 1871. leto. — Vsled njega zahteva:

1. za risanje in vrezovanje:	
a) Avstralije	85 gold.
b) Afrike	165 „
c) Rusije evropske	185 „
2. za tiskanje v štirih barvah	480 „
3. za papir v 6000 odtiskih	130 „
4. za 3 kamene	30 „

Potem bi imenovani trije zemljovidi stali 1075 gold.

Dalje je Köke poslal:

a) račun za ravnokar dovršene in tudi že razposlane tri zemljovide. Ker se vjema s pogodbo, zato se mu je za zemljovide plačalo 1191 gold.

b) Potrdilo, da so ti kameni, na kterih so risani zemljovidi, Matičina lastina.

To potrdilo se izročá g. blagajniku, da se shrani v blagajnici.

j) V zvezi s temi tremi zemljovidi je nagrada, ki gré g. Cigale-tu za velik njegov trud pri slovenjenji in popravljanji. Gosp. Cigale zahteva za svoj posel primerno nagrado. — Naj slavni odbor g. Cigaletu izreče nagrado. (Odbor mu privoli 150 gold.)

Pri tej priliki predlagam: „naj slavni odbor za prihodnje tri zemljovide (Afriko, Avstralijo in evropsko Rusijo) zopet naprosi g. Cigaleta, da prevzame slovenjenje in popravljanje in pové, za kolikošno nagrado hoče prevzeti to delo. (Odbor pritrdi nasvetu in pooblasti odsek za izdavanje knjig, da se konečno dogovori z gosp. Cigaletom.)

k) Odsek, izvoljen pri občnem zboru, da pregleda in presodi ter potrdi odborov račun za 1869/70. leto, v dopisu od 20. februarja t. l. (štev. 59) naznanja, da je omenjeni račun po najnatančnejšem preiskavanji popolnoma veren, točen in spravedljiv spoznan, ter v imenu občnega zbora prosi, naj slavni odbor vsem istim gospodom, kteri so po svojem varčnem gospodarjenji pri malih stroških mnogo pripomogli k mnogovpešnemu dosegu društvenih namer, zlasti pa blagajniku g. dr. Jer. Zupancu iskreno in v istini zaslužno zahvalo izreče za njegov marljiv in nekoristoljubni trud. (V znamenje zahvale gg. odborniki vstanejo.)

l) Gosp. Giontini je pismeno potrdil pogodbo, ktero je bil z gosp. predsednikom ustmeno dogovoril za pravico, prvemu snopiču „nauka o telovadbi“ preskrbeti drugi natis. Vsled te pogodbe g. Giontini Matiči za to prepuščeno mu pravico po dovršenem natisku plača 20 gold.

m) Društvo „Vendija“ v Gradcu sl. odboru hvalo izreka za podarjene mu knjige.

n) Gosp. Janez Lapajne, učitelj v Idriji, prosi knjig za idrijsko národno bukvarnico.

o) Gosp. Janko Gantar, učitelj na Planini pri Vipavi, prosi Matičnih knjig za ondašnjo šolsko knjižnico.

p) Gosp. L. Robič prosi za knjige za 1870. leto izdane, ki bi jih bil imel dobiti njegov brat Andrej,

dovinskih dogodkih govorijo, postavimo: da je kako bitko ta in ta slučaj odločil in da je ta po slučajih odločena bitka spet osodo cele države ali celega naroda odločila. On pravi, da ni v povestnici nobenega slučaja in ga nikdar ni bilo, nego da je vse to, kar se nam včasih na videz v prvem hipu zdi slučaj, goli rezultat gotovih, akoravno nam še skritih vzrokov, kateri bodo, ako nespremenjeni ostanejo, spet v 20, 50 ali tudi 500 letih pozneje matematiško sigurno taisti rezultat na dan spravili. Prava naloga — nadaljuje Buckle — znanstvenega povestničarja je: te še dozdej skrite vzroke tako imenovanih zgodovinskih slučajev na tanko preiskovati, jih z enakimi vzroki enakih „slučajev“ primerjati in iz te preiskave zakon postaviti, po katerem se imamo z vso sigurnostjo pri enakih vzrokih zmerom taistega rezultata nadejati ali pa bati. Taki zakoni, kakor so enaki v matematiki, fiziki in v obče v eksaktnih znanostih vstanovljeni, morali bi se tudi iz zgodovinskih dogodkov vleči; potem še le bi postala povestnica prava učiteljica človečanstva za ravnanje v prihodnosti; — tako končuje Buckle svojo imenitno razpravo.

Ako se človek od bivše pariške komune malo nazaj v pretekle čase ozre in sedanje dogodke s panti Helotov zoper Špartance, z vstajo rimskih sužnjev pod Špartakom, z nemškimi kmečkimi vojskami iz časov reformacije, s puntom naših slovenskih kmetov v 16. stoletju pri Brežicah, ko so šli za „staro pravdo“ v boj, z vstajo francoskih socijalistov meseca junija 1848. leta in z fenijanskim gibanjem na Irskem primerja, mora, ako tudi nehoté, priznati, da je Buckle s poprej navedenimi besedami, veliko, neovrgljivo resnico izrekel: resnico, da to sedanje gibanje francoskih socijalistov ni nič slučajnega, kakor strela iz jasnega padlega, nego da bi bil to čisto naravni, za misleče povestničarje predvidljiv rezultat, izviraajoč iz vzrokov, ki že od nekdanj, nekdanj leže: ali v osnovi naše človeške narave ali pa osnovi našega društvenega življenja.

Ako tiče vzroki v naši naravi, ne dadó se nikdar izlečiti ali popraviti, ker ni v naši moči človeške narave preustrojiti; ako pa leže v osnovi našega društvenega življenja, bodo se ti vzroki ne le mogli, temuč tudi morali izlečiti in celó izkoreniniti, ako hočemo zabraniti, da se nam njega dni enkrat vsa civilizacija ne upropasti in ne pogubi. Pa o tem bomo pozneje bolj obširno govorili. (Dal. prih.)

Podučne stvari.

Kako primerno pripravljati gluhoneme za sprejem v kako gluhonemnico.

Spisal Ivan Nep. Boštjančič.

(Dalje.)

§. 15. Tako mimika ne more tedaj brniti, da bi gluhonem veliko ne zaostajal za polnočutnim na vednostih in na duševnem razvoju. On je popolnoma sebi samemu prepuščen. Cesar sam ni videl in doživel, tega ne vé; o vsem, kar drugod je ali se godí, kar je poprej bilo ali se godilo, nič ne izvé. Če pa premislimo, da se moremo veliko, celó največ po poročilu od drugih naučiti, je jasno, da mora biti obzorje gluhonema zeló omejeno. Treba je tukaj posebno poudarjati pomanjkanje vsacega verskega spoznanja. Gluhtonem je brez Boga in brez vere, nič ne vé o neumrjočnosti duše, nič o večnem plačilu in večni kazni. Čeravno po krstu kristijan, ne pozná niti Krista niti kristijanstva. Kdo mu more dopovedati o posvetku na Golgati in o zveličavnem posredovalstvu svete cerkve? Tema oklepa

njegovega duha, kajti krog njega jasno brleča luč razodenja ne more do razuma njegovega. Vidi sicer po cerkvah izpostavljeno znamenje odrešenja, vidi je po hišah, cestah in potih, po gozdu in po polji, vidi je povsod, kamor koli se obrne, — a ko po vzrokih poprašuje, zakaj se sveta razpela toliko časté, ni ga, da bi mu mreno potegnil z očes. Nazoč pri službi božji gleda pobožnost vernih, njihove sklenjene roke, njihova pripognjena kolena; pričujoč pri podeljevanji svetih zakramentov opazuje natančno vse posebnosti in posamesnosti verskih obredov: zdi se mu morda kaj posebno važnega, — pa vse mu vendar ostane le nesrečna uganjka. V njegovem trpljenji, v britkih urah, ki jih življenje kakor vsacemu človeku tudi njemu donaša, manjka mu najbolje, najzmožniše tolažiteljice; žalosten in brez vsega upanja gleda v grob, ki bode hranil ostanke njegovega bitja — truplo. Ni to žalostna, tugepolna, strašna osoda? Sredi kristijanstva, celó sprejet v kristijansko občino, je gledé verskega spoznanja ubožniši od poganov, kajti ti si so ohranili iz začetnega razodenja, če tudi male, vendar neke ostanke, v kojih najdejo tolažbo, mir in zadovoljnost; gluhonemu je vse odrečeno.

6. Neugoden vpliv, ki ga ima gluhonemost na odgojo.

§. 16. Gluhtonemost ima poslednjič neugoden vpliv tudi na odrejo. Ker živí gluhonem med drugimi ljudmi, se njegova npravna stan vdeležuje njegovega razvoja; on se vadi razsojati, kaj je in kaj ni prav, kaj je dobro in kaj slabo. In če ni npravna zavednost njegova tudi tako živa kakor pri polnočutnem, vendar ne more biti oproščen od vse npravne odgovornosti. On je, čeravno manj od polnočutnega, za svoja djanja odgovoren in zato tudi, enako polnočutnemu, odgoje potreben.

Vendar je njegova odreja iz različnih vzrokov zeló težavna. Prvič ga ne moremo tako podučiti, posvariti, zavriniti, opominjati, kakor polnočutnega otroka. Se ve da ima izgled starišev in svojega okrožja pred seboj ter se tudi brez dvombe po njem razvija, pa bodi-si pri izreji otrok izgled še tako važen, vendar je veliko na tem ležeče, da ga podpira podučilna, svarilna, opominjevalna beseda. Brez poduka se osamljen izgled v svojem npravnem pomenu velikrat še razume ne; enak je podobopisu, k kojemu nam ključev manjka. Najzdatniši še je izgled pri zunanji vljudnosti, spodobnosti in lepem obnašanji, in še tukaj je pri večini gluhonemov le malo dobrodelnega, omikajočega vpliva; žalibog, da se prevečkrat v vsem njihovem bitji raje kaže surovost in nenravnost. I vendar zadeva to le nebistveno zunanost. Odgoja ima pa tudi z voljo opraviti, vse drugo jej samo na sebi ni namen, temoč sredstvo v dosego poslednjega cilja, svečenja volje. Volje pa pred vsem in neposrednje ne odloči spoznanje, ampak srcé. Iz tega stavimo čednost v ljubezen in sovraštvo, v ljubezen do dobrega in v sovraštvo do hudega; — zato tudi težko spolnujemo zapovedi — brez čeznatorne milosti celó nemogoče — nemogoče vkljub najboljemu spoznanju! — ravno ker se čuti in nagoni človeškega srca bolj nagibajo na hudo. Gospodarstvo nad voljo tedaj v srcu kraljuje. Kar je na srčni vagi najteže, tje se nagne skledica volje. Iz omenjenih vzrokov je treba pri odreji posebno gledati na omiko srcá, potem vtrditi naravnodobra nagnjenja in pobijati slaba, srcé sploh svetiti, žlahtiti. K srcu ste pa dve poti: čuti in um. Kolikor počutniši je človek, kolikor bolj otrok, toliko bliže mu je počutno opazovanje in njen vpliv na srcé, in še nad omikanim zdrži počutni vtis svojo moč. Po-

men čutnosti oziroma na omiko sreča razvidimo prav lepo iz učnega načina našega Zveličarja, ki je ljudstvu najraje govoril v podobah in prilikah, ktere je jemal iz svojega vsakokratnega okrožja; razvidimo ga iz važnosti, ktero stavi cerkev v lepšanje vež božjih, v svete pesmi in sploh v vse zunanje obrede. Čuta pa, ki sta sè srcem v taki ozki dotiki, sta oko in uho. Kar se pa sluha tiče, vemo že, kako je pri gluhonemu.

Največa nesreča je pa to, da njegove odreje ne podpira, je pred propadom ne varuje vera. Ako se odreja omeji le na naravna sredstva, in jej manjka nadnatorne moči, vseh pri posamesnih ljudeh ne more biti bolji, nego je bil v brezbožnem človeštvu pred Kristom: globoči in globoči propad. Saj je prišla kristijanska vera zato iz nebes, da pelje padlega človeka zopet tje, kjer je njegova izvorna domovina in kamor brez nje priti ne more. Ona je edina odgojiteljica človeškega rodú, in vsi, ki imajo odrejati v družini, v šoli in javnem življenji, dobivajo od nje posel ter morajo ravno tako iz nje zajemati moč in pomoč. Sicer je vsajen gluhonem po krstu tudi v vrt Kristov, in krstna milost ne ostane v njem brezvspešna, kakor ima po občestvu svetnikov svoj delež tudi v molitvah in cerkvenih zaslugah, vendar je pa odločen od vira življenja, k njemu dospó iz debla izvirajoči sokovi le po drobnih kapljah, ostane tedaj kakor na pol suh vrh brez razvitka. Do njega ne pride veselo oznanjenje evangelija, milostni viri svetih zakramentov so njemu zaprti, on se ne vadi vzdigati srcé in roko k Njemu, ki nas krepčá, ki je rekel: „Klič me v potrebi, jaz ti hočem pomagati!“ Gluonem ostane v svojej prirojeni mlačnosti, brez tolažbe v trpljenji, brez pomoči v skušnjavi.

§. 17. Ozrimo se kamor koli hočemo, povsod obžalovanja vredna nesreča, ki nas opominja k sočutju, k tacemu kristijanskemu sočutju pa, ki ne samo pomiluje, temoč tudi roko vzdigne k pomoči — po izgledu Onega, o katerem je pisano:

„In On je položil svojo roko v ušesa gluhonemu, se je dotaknil njegovega jezika, je pogledal proti nebu, vzdihnil in rekel: Efeta! in koj se odpró njegova ušesa in jezik njegov je bil razvezan.“ (Dal. prih.)

Govor dr. Coste

v zbornici poslancev 13. junija t. l. za napravo
juridične in filozofične fakultete slovenske v
Ljubljani.

Po nasvetu prejšnjega gospoda ministra za bogočastje in nauk dr. pl. Stremayer-ja je Njegovo Veličanstvo preteklega leta zaukazati blagovolilo, da se na vseučilišču graškem nauki za sodniško državno preskušnjo razkladajo v slovenskem jeziku; v ta cilj in konec se je po vladnem predlogu 3600 gold. v proračun postavilo. Slovenski narod je ta najviši sklep radostno sprejel, ker je bil v tem oziru prvo znamenje praktične izpeljave ravnopravnosti, zagotovljene v §. 19. državnega osnovnega zakona.

Finančni odsek je izbrisal ta znesek s 3600 gold. rekši, da za sedaj zadostuje, če se le uči pisarniška spisava.

Najprej moram omeniti, da omenjeni §. 19. ne sme ostati le prazna beseda, in da slovenski narod, kateri v Avstriji šteje poldrugi milijon duš, in kateri biva na Kranjskem, južnem Štirske, in deloma na Koroškem in Primorskem, ima pravico tirjati, da se mu v njegovo popolno izobraženje odpró tudi više šole z učnim jezikom maternim.

Razlogi so piškavi, na ktere se je finančni odsek opiral, ko je izbrisal gori omenjeni znesek.

Prvi razlog, na ktere se finančni odsek opira, je ta, da za učenje teh nauk ni sposobnih učnikov. Finančni odsek je v tej zadevi premalo podučen, kajti za ta učiteljstva se je oglasilo mnogo kompetentov, kateri so vsi doktorji prava, toraj taki, od katerih se v obče misli, da so sposobni učniki biti. Vzlasti pa moram naglaševati to, da je med temi bil tudi c. k. pravi, javni profesor avstrijskega vseučilišča, rojen Slovenec, ki v enem teh nauk podučuje in je že 1848. leta v slovenskem jeziku razlagal ta nauk. Sposobnih učnikov toraj nikakor ne pomanjkuje, a še manj jih bode pomanjkvalo, kedar bo sploh upati, da dobodo službe v teh predmetih, za ktere se pripravljajo.

Drugi razlog, na ktere se finančni odsek naslanja, je ta, da ne bi bilo dobro, ako bi se napake tacih šol, v katerih se v več jezicih podučuje, prenesle še na vseučilišče. Ne tajim, da ta razlog ima v sebi zrnice resnice; al tako splošno, kakor finančni odsek trdi, vendar ne veljá. Ne samo v Avstriji imamo taka učilišča, nahajajo se tudi v tujih deželah, in če so se jim v Avstriji napake pridružile, niso učilnice same po sebi tega krive, temveč okoliščine druge, po katerih je dandanes nastala vedno večja razprtija posamnih narodov.

Pri tej priliki naj mi bode tudi dopuščeno to povdariti, da blagosrčni ustanovnik vseučilišča graškega je po besedah ustanovnega pisma vseučilišče namenil v to, da se obema narodoma, na Štajarskem bivajočima, ponujajo pripomočki, ondi si najviših véd prilastiti; zato bilo bi ravno vseučilišče graško po ustanovnem pismu pravo mesto tudi za predavanje nauk v slovenskem jeziku.

Tretji razlog, na ktere se odsek finančni opira, je ta, da pravi, da ravno to je zmota, da se zahteva podučevanje v slovenskem jeziku v tacih predmetih, v katerih se pri sodnijah uraduje. Ne morem si kaj, da ne bi izrekel začudenja, da učeni poročevalec, ki je sam profesor in po takem mora poznati razmere in potrebe vseučilišča, in ki tudi za naše sodniške hibe djansko znati mora, nasprotovati more temu, da ravno v tacih predmetih je poduk v tistem jeziku potreben, v katerem se sodi.

Naj gospodu poročevalcu še pred oči stavim nek njemu gotovo dobro znan prigodek, in ta je, da z veliko radostjo je bila preteklo stoletje sprejeta vpeljava posamnih národnih jezikov na raznih vseučiliščih. Zgodovinarji še dan danes čez vse povzdigujejo način, po katerem se je na vseučiliščih namesti latinskega učnega jezika vpeljal jezik narodni. Da! dandanes se zahteva od več strani še celó to, da v bogoslovji bi se popolnoma odstranil latinski učni jezik in na njegovo mesto postavilo podučevanje v narodnem jeziku. Istina je toraj, da je raba narodnega jezika na vseučiliščih živa potreba za razvoj in omiko vsacega naroda.

Po mojih mislih je to ravno tista vzajemnost, s katero sta zvezana olik jezika in omika naroda. Ni dvomiti, da oboje je tako združeno, da omika narodna v tej meri napreduje, v kateri napreduje olik jezika, — da pa od druge strani se jezik le čedi in lika, ako je djansko vpeljan v šole in urade, v javno in družbeno življenje. Herder, imenitni nemški učenjak, je ravno o važnosti narodnega jezika v šolah izustil besede, ktere so preznane, da bi jih tukaj navajal, vendar vsaj sklicevati se na-nje moram. Prav mi Slovani smo v žalostnem položaji. Če tirjamo vpeljavo svojih jezikov v uradnije, odbija se nam to z besedami: „vsaj nimate nobenega uradnika, ki bi bil sposoben, uradovati v vašem jeziku“. Šole se nam pa ne privošćijo, kjer bi se tudi uradniki izobražiti mogli. Če pa šole zahte-